

Odvetvová a firemná štúdia kreatívneho odvetvia architektonických činností v podmienkach Žilinského kraja

Tatiana ČOREJOVÁ, Petra HOLLÁ BACHANOVÁ, Miriam GARBÁROVÁ
Žilinská univerzita v Žiline
Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina
Slovenská republika

Tatiana.Corejova@fpedas.uniza.sk, Petra.Bachanova@fpedas.uniza.sk,
Miriam.Garbarova@fpedas.uniza.sk

Abstrakt

Príspevok je venovaný odvetvovej a firemnej štúdii v kreatívnom odvetví architektonických činností. Za účelom zistenia súčasnej situácie v odvetví architektúry v Žilinskom kraji, bol v mesiacoch júl – október 2013, realizovaný prieskum. Na prieskume sa zúčastnilo tridsať dva fyzických a právnických osôb z odvetvia architektonických činností, pričom takmer všetky podniky spadajú do kategórie mikropodnikov. Výskum bol zameraný na vývoj architektúry v Žilinskom kraji, identifikáciu predmetov činnosti, hlavných predstaviteľov architektúry, stanovenie ekonomických a sociálnych lokalizačných faktorov, analýzu spolupráce podnikov pôsobiacich v danom odvetví, vplyv národnej a regionálnej politiky v oblasti rozvoja architektúry, zdroje financovania, problémy a prekážky pre podnikanie v odvetví architektúry a ďalšie dôležité faktory, ktoré majú vplyv na rozvoj tohto odvetvia. Výsledky tejto výskumnej činnosti zaznamenali potrebu podpory kreatívneho odvetvia architektonických činností, a to nielen na regionálnej, ale aj na národnej a lokálnej úrovni.

Kľúčové slová: odvetvie architektúry, kreatívne odvetvie, Žilinský región.

JEL klasifikácia: Z190

1 Úvod

Architektúra je umenie a veda o navrhovaní a stavbe budov, objektov, stavieb a ich súborov, pamätníkov ako aj rôznych architektonických doplnkov. Ide o syntetický ukazovateľ kultúry a civilizácie, ktorý je prevažne kolektívnym výtvorom, a to umeleckým i technickým a zároveň je výrazom ekonomických možností a organizačných schopností spoločnosti. Vypovedá o materiálnej i ideovej stránke života svojej doby. K najvýznamnejším zložkám nášho kultúrneho dedičstva patrí predovšetkým ľudová architektúra. V Žilinskom kraji sa nachádza mnoho historických a kultúrnych objektov, múzeí, umeleckých galérií romantických kaštieľov, hradov a unikátnych technických pamiatok. Metodológia použitá pri tvorbe štúdie kreatívneho odvetvia spočívala v uskutočnení výskumnej aktivity, v rámci ktorej bol definovaný výskumný problém „Absencia komplexného pohľadu na stav kreatívneho odvetvia – architektonické činnosti - v Žilinskom kraji“ a výskumné ciele, ktoré boli vymedzené obsahovým zameraním projektu KRENAR. (Identifikácia charakteristických čŕt odvetvia v regióne, Lokalizačné faktory a spolupráca, Hodnotový reťazec odvetvia, Inštitucionálne prostredie a politika). Prieskum zameraný na zistenie súčasnej situácie v kreatívnom priemysle v Žilinskom kraji bol realizovaný v mesiacoch júl – október 2013. Zapojilo sa do neho 32 jednotlivcov/firiem z oblasti architektúry. Tým bolo dosiahnuté maximálne rozpätie chýb $\pm 7\%$ a spoľahlivosť výsledkov výskumu 90%.

Ako vhodná metóda skúmania bola identifikovaná metóda dopytovania formou uskutočňovania štandardizovaného interview.

2 Súčasná situácia v kreatívnom priemysle v Žilinskom kraji

V roku 2012 pôsobilo v Žilinskom kraji až 89 podnikov zameraných na architektonické činnosti. Aj keď v rámci výskumu neboli získané odpovede za celý základný súbor, boli údaje postačujúce na vyhodnotenie jednotlivých charakteristík firiem v odvetví architektúry. Ako najčastejší **predmet činnosti** uvádzali respondenti predovšetkým architektonické štúdie a návrhy, projektovú činnosť, vypracovanie projektovej dokumentácie, návrhy interiérov a dizajn, urbanistické štúdie a plány. Niektorí z respondentov sa okrem hlavnej činnosti venujú aj stavebnému dozoru, inžinierskej činnosti, architektonickému poradenstvu, vypracovaniu odborných posudkov, planografickým prácam a spracovaniu digitálnych dát a DTP grafike.

Až 84% dopytovaných firiem má **zákazníkov** prevažne zo Žilinského kraja. Z ostatných regiónov v rámci Slovenskej republiky pochádza 69% zákazníkov, 19% respondentov uviedlo, že má svojich zákazníkov aj v rámci Európy, ani jeden z dopytovaných subjektov nemá zákazníka z krajín mimo Európy.

Dominantnou **právnou formou** firiem zameraných na architektúru v Žilinskom kraji, bola „Samostatne zárobkovo činná osoba „SZČO“ (44%), za ktorou nasledovala právna forma „Spoločnosť s ručením obmedzeným“ (37%) a „Slobodné podnikanie“ (16%). Útvar hlavného architekta v Martine, ako jediný vykonáva svoju činnosť ako „Samorozpočtová organizácia“.

Čo sa týka **veľkosti podniku z hľadiska počtu zamestnancov** (či už celkovo alebo na plný úväzok), v prevažnej väčšine išlo u dopytovaných architektonických firiem o mikropodniky (97%), nakoľko všetky firmy okrem jednej zamestnávajú od 0 po 9 zamestnancov. Až 68,75% respondentov uviedlo, že pracujú samostatne, teda nezamestnávajú žiadneho **zamestnanca** a nemajú vytvorenú žiadnu **organizačnú štruktúru**. V prípade potreby spolupracujú s externými odborníkmi, špecialistami, resp. so subdodávateľmi z jednotlivých profesií. Útvar hlavného architekta v Martine spadá do kategórie malých podnikov, zamestnáva 14 zamestnancov (12 z nich na plný úväzok).

Respondenti, ktorí majú **zamestnancov** vidia ich **prínos** najmä v kreativite, flexibilitate, kvalite realizovanej práce, kvalifikácii a širokom spektre vedomostí, angažovanosti a húževnatosti pri hľadaní nových zákaziek, v skúsenostiach, zodpovednosti a v precíznosti. Naopak za nevýhody, resp. **nedostatky** považujú najmä slabú znalosť práce s niektorými softvérmi, slabú schopnosť komunikovať v cudzom jazyku, neznalosť obchodno-právnych vzťahov, nižšiu odbornosť a nedostatočné podmienky pre ďalšie vzdelávanie zamestnancov.

Na otázku, či okrem architektonickej činnosti majú respondenti aj **iné zamestnanie, resp. iný hlavný príjem**, odpovedalo 71,88% z nich negatívne. Zvyšných 28,12% uviedlo, že popri hlavnom predmete činnosti majú aj iný príjem resp. zamestnanie. Najčastejšie išlo o prenájom nehnuteľností/priestorov, publikačnú činnosť, lektorovanie v odborných kurzoch zameraných na interiérový dizajn, ale aj povolanie súdneho znalca.

Prevažná časť firiem v Žilinskom kraji uvádza približne rovnaký scenár, týkajúci sa ich **založenia a vývoja v čase**. Architekti majú ukončené vysokoškolské vzdelanie na Fakulte architektúry, Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Výnimkou je jeden z respondentov, ktorý uviedol, že má ukončené vzdelanie v odbore nábytkový a interiérový dizajn na Technickej univerzite vo Zvolene. Mnohí z respondentov, pracovali resp. spolupracovali s architektmi už počas štúdia. Malú skupinu tvorili architekti, ktorí si počas štúdia založili podnik jednotlivca - živnosť. Po ukončení štúdia väčšina z nich začala pracovať v projektovej firme a po nadobudnutí

praxe si založili vlastnú firmu. Následne zložili skúšky u Slovenskej komory architektov, čím sa stali autorizovanými architektmi. Takmer všetci respondenti uvádzali, že začali podnikat' bez predchádzajúcich skúseností s podnikaním. Našli sa aj takí, ktorí počas pôsobenia v projektovej firme, získali autorizáciu, na základe čoho si založili vlastnú firmu. Čo sa týka zamestnancov architektonických kancelárií, ich vzdelanie zodpovedá príslušnej pracovnej pozícii. Pri väčších firmách, ktoré majú vytvorené rôzne oddelenia je možné stretnúť aj zamestnanca so stredoškolským vzdelaním. Prevažná časť opýtaných respondentov (až 48,39%), vykonáva svoju činnosť v tejto oblasti už viac ako 15 rokov, z čoho možno usúdiť, že toto odvetvie má v Žilinskom kraji svoju tradíciu. 12,90% jednotlivcov/firiem pôsobí na trhu viac ako 11 a menej ako 15 rokov. Zvyšných 38,71% architektov pôsobí v tomto odvetví 5 až 10 rokov. Najviac firiem vzniklo v roku 2006.

V odvetví architektúry v Žilinskom kraji, je možné badať korporatívne **spin-off procesy**. Je bežnou praxou, že architekt musí najprv nadobudnúť určitú prax v obore aby mohol viac či menej pracovať samostatne. Po načerpaní know-how teda odchádzajú z pôvodnej, najčastejšie projektovej firmy, aby si založili vlastnú. Vo všeobecnosti ide o oddelenie jednotlivca od pôvodnej spoločnosti, nie skupiny zamestnancov, aj keď ani táto možnosť nie je výnimkou.

Hlavné firmy v odvetví

Na základe údajov získaných z realizovaného výskumu, nebolo možné určiť hlavné firmy v odvetví, nakoľko údaje o tržbách boli získané len od malého počtu subjektov, čím boli pre vyvodenie záverov o dominantných firmách na trhu v Žilinskom kraji, irelevantné a nepostačujúce. Aj z hľadiska štruktúry a veľkosti firiem podľa počtu zamestnancov, bolo problematické určiť hlavných lídrov v odvetví architektúry, keďže takmer všetky podniky spadajú do kategórie mikropodnikov. Čo sa týka podielu exportu na tržbách, z celkového počtu respondentov sa podarilo získať len 3 odpovede. Tento údaj bol taktiež pre vyhodnotenie tejto časti štúdie nepostačujúci. Preto boli hlavné firmy v odvetví vytypované podľa údajov uvedených v databáze získanej od Štatistického úradu. Do úvahy bola braná predovšetkým kategorizácia organizácií podľa veľkosti, konkrétne podľa výšky tržieb v tis. € a podľa počtu zamestnancov. Na základe takto zvoleného filtrovania, boli ako hlavné firmy v odvetví vybrané nasledovné firmy: AB-ateliér, CREAT architects, Koreňová architekti, statiCK, s.r.o. a AA Design, s.r.o.

Ekonomické a sociálne lokalizačné faktory

Z výskumu vyplynulo, že až 46,88% dopytovaných firiem uviedlo, že za **sídlo svojej spoločnosti** v Žilinskom kraji si zvolili mesto Žilina. Druhým najčastejšie uvádzaným sídlom s podielom 18,75%, bol Ružomberok, za ktorým nasledovali Martin a Liptovský Mikuláš s rovnakým percentuálnym podielom – 9,38%. Dolný Kubín, Bytča mali taktiež zhodný percentuálny podiel – 3,13%. Zvyšných 6,25% firiem sídli v iných lokalitách (menšie obce).

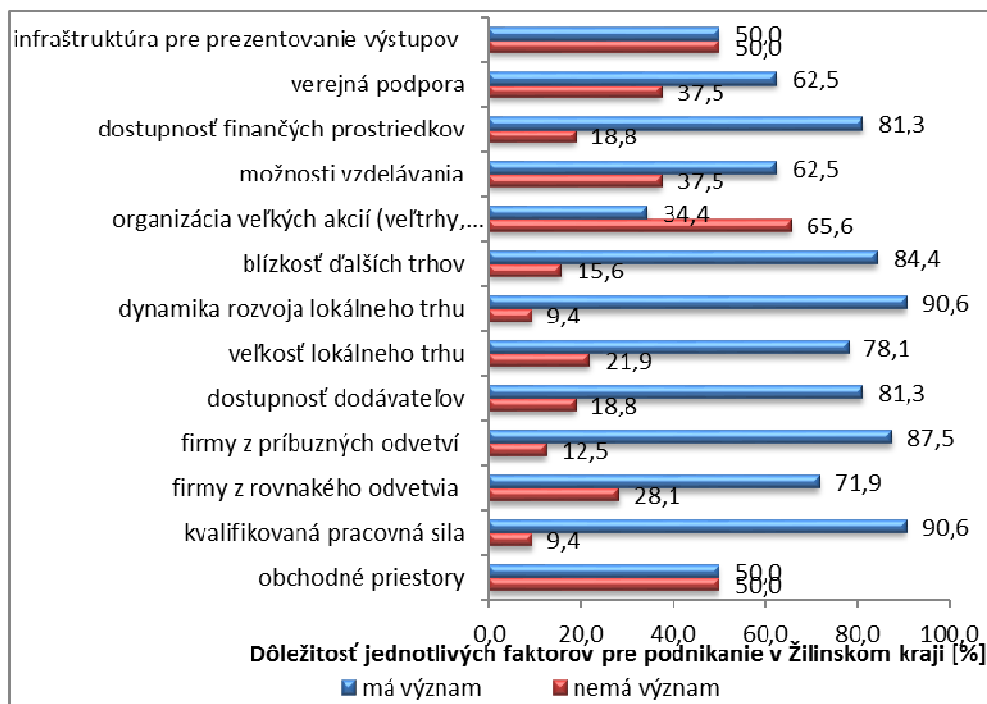
Na otázku týkajúcu sa lokalizácie prevádzky architektonických firiem, sa údaje líšili len pri najpočetnejšie zastúpenej kategórii sídla, ktorou bola už spomínaná Žilina. Aj napriek tomu, že 46,88% firiem ako svoje sídlo uviedlo Žilinu, prevádzku tu má zriadenú až 50% firiem. Dá sa tak predpokladať, že firmy ktoré sídli v menších obciach, zriaďujú svoje prevádzky práve vo väčších mestách, kde je potenciál väčšej kúpnej sily.

Hlavným dôvodom, prečo sa dopytované architektonické ateliéry a samotní architekti rozhodli pôsobiť práve v Žilinskom kraji je najmä to, že **zakladatelia ateliérov a architekti odtiaľto pochádzajú**. Žilinský kraj je miesto, kde sa narodili a strávili väčšinu svojho života. Žijú tu ich blízki príbuzní, priatelia a známi. Dôležitým faktorom pre nich tiež je, že poznajú prostredie, majú tu profesionálne zázemie, a taktiež majú vybudovanú sieť kontaktov, ktoré pre nich predstavujú potenciálnych zákazníkov a spolupracovníkov. Žilinský kraj pre nich predstavuje

známe prostredie tak z **ekonomickej**, ako aj zo **sociálnej stránky**. Malé percento architektov, ktorí pochádzajú z iného, ako Žilinského kraja, uviedli ako dôvod presunu do Žilinského kraja pracovnú ponuku, ktorá im bola v minulosti poskytnutá.

Ekonomické lokalizačné faktory

Ekonomické lokalizačné faktory, inak nazývané aj „tvrdé“ lokalizačné faktory, sú charakteristické tým, že priamo ovplyvňujú podnikanie architektonického ateliéru. Spomedzi vytypovaných faktorov predstavovali pre architektonické ateliéry najväčší význam kvalifikovaná pracovná sila a dynamika rozvoja lokálneho trhu, a to až v 90,6% prípadoch, nasledovala prítomnosť firiem z príbuzných odvetví, blízkosť ďalších trhov, dostupnosť finančných prostriedkov a dostupnosť dodávateľov, veľkosť lokálneho trhu, firmy z rovnakého odvetvia, možnosti vzdelávania a verejná podpora. Málo významné pre architektov sú infraštruktúra pre prezentovanie ich výstupov (kluby, divadlá, galérie) a obchodné priestory. Najmenší význam prikladajú organizácii veľkých akcií, ako sú veľtrhy, festivaly a pod. Pre architektonické ateliéry tak predstavujú najväčší význam ekonomické faktory, ktoré majú priamy dopad na dopyt po ich architektonických službách, finančnú situáciu ateliéru a kvalifikáciu architektov. Menší význam prikladajú architekti mäkkým podnikateľským faktorom, a teda miestam a podujatiam, kde by architekti mohli prezentovať svoje výsledky a načerpať inšpiráciu pre svoju kreatívnu tvorbu.

Obrázok 1 Dôležitosť jednotlivých faktorov pre podnikanie v Žilinskom kraji. (Zdroj: spracovanie na základe výsledkov výskumu).

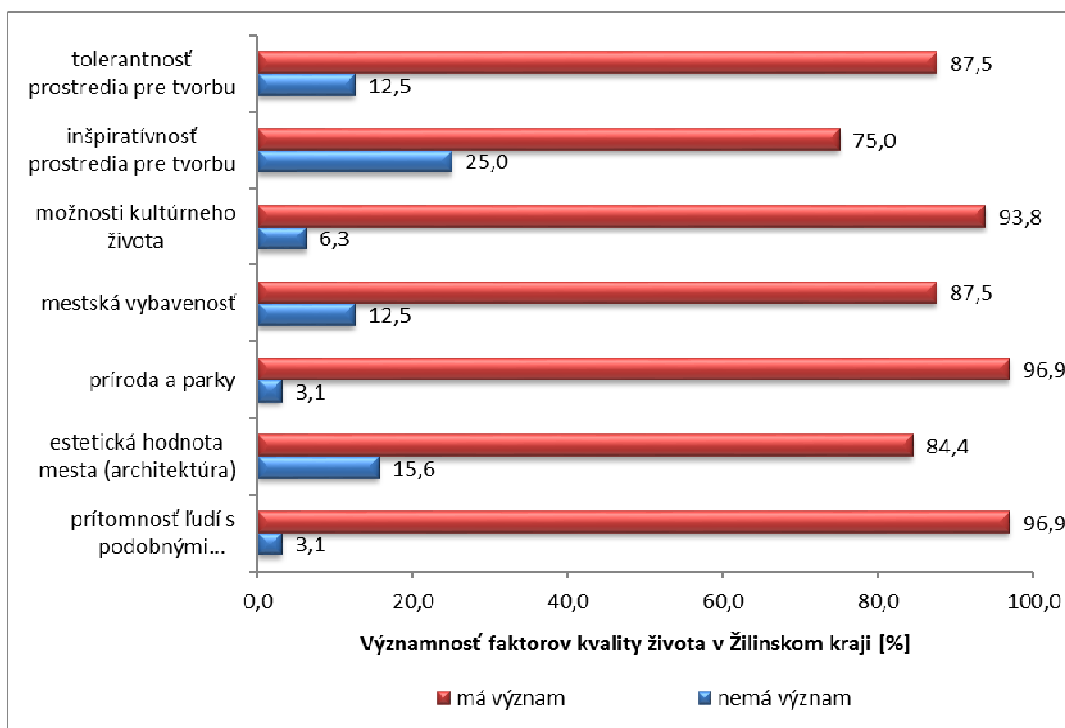
Kvalitu ekonomických lokalizačných faktorov v Žilinskom kraji označili architektonické ateliéry rôzne. Za dostatočne kvalitné faktory boli považované dostupnosť dodávateľov, prítomnosť firiem z rovnakých a príbuzných odvetví a kvalifikovaná pracovná sila. Nedostatočnú kvalitu pre ne predstavovali verejná podpora a dostupnosť finančných prostriedkov, dynamika rozvoja lokálneho trhu. Zaostávali tiež mäkké podnikateľské faktory, ako organizácia veľkých

akcií a infraštruktúra pre prezentovanie kreatívnych výstupov. Žiadny z faktorov nebol priemerne označený ako úplne nedostatočný, no na druhej strane, ani ako úplne vyhovujúci.

Architektonické ateliéry priemerne ohodnotili **vhodnosť Žilinského kraja pre ich podnikanie** na škále od 1 do 10 (pričom 10 je najlepšie) na úrovni **6,16**, čo znamená, že architektonické ateliéry považujú miesto ich podnikania za mierne nadpriemerné, z čoho vyplýva, že existuje stále pomerne veľa aspektov, ktoré nie sú úplne ideálne a existuje priestor pre ich zlepšovanie.

Sociálne lokalizačné faktory

Faktory kvality života, teda sociálne faktory nemajú priamy vplyv na podnikanie architektonických ateliérov, ale určujú kvalitu života a spokojnosť ich zamestnancov - architektov, čo sa následne môže odraziť na ich pracovných výkonoch a kreatívnom myslení. Ako dva **najvýznamnejšie faktory** sa ukázali „príroda a parky“ a „prítomnosť ľudí s podobnými hodnotami a záujmami“. (Obrázok 2) Všetky ostatné faktory označili vždy minimálne tri štvrtiny respondentov za významné. Išlo najmä o možnosti kultúrneho života v regióne, mestskú vybavenosť kaviarňami, reštauráciami či klubmi, tolerantnosť prostredia pre kreatívnu tvorbu, estetickú hodnotu mesta, a inšpiratívnosť prostredia pre tvorbu.

Obrázok 2 Významnosť faktorov kvality života v Žilinskom kraji. (Zdroj: spracovanie na základe výsledkov výskumu).

Čo sa týka dôležitosti jednotlivých faktorov v podmienkach Žilinského kraja, väčšina respondentov označila sociálne faktory za dôležité až veľmi dôležité, pričom najčastejšie sa odpovede vyskytovali v pásme „dôležité“. Za **najdôležitejšie faktory** respondenti považovali „príroda a parky“ a „prítomnosť ľudí s podobnými hodnotami a záujmami“, čo sa zhoduje s tvrdením z predchádzajúceho zisťovania. Opýtaní potrebujú mať vo svojej blízkosti ľudí, s ktorými si rozumejú, majú podobné záujmy a vyznávajú rovnaké hodnoty. Takýmito ľuďmi bývajú najčastejšie priatelia, kolegovia a rodinní príslušníci. Dôkazom je aj fakt, že väčšina

respondentov sa rozhodla ostať v mieste svojho bydliska, kde je v úzkom kontakte s priateľmi a rodinou, a to aj napriek tomu, že inde mohli nájsť lepšie podmienky na ich podnikateľské aktivity. Druhým dôležitým sociálnym faktorom bola príroda a parky. Nakoľko sa Žilinský kraj vyznačuje bohatou prírodou a možnosťami rekreácie, mnohí respondenti sa rozhodli zotrvať práve tu a opäť pravdepodobne uprednostnili prírodné podmienky kraja pred miestom lepším na podnikanie, no chudobnejším na prírodné bohatstvo. Dôležitými faktormi sú tiež tolerantnosť prostredia, nakoľko je nevyhnutné, aby okolie bolo otvorené novým nápadom a trendom v architektúre, a tiež inšpiratívnosť prostredia pre kreatívnu tvorbu architekta. Dôraz je kladený tiež na možnosti kultúrneho života v regióne a estetickú hodnotu mesta, kde práve architekti sú tí, ktorí ju dokážu zhodnotiť aj z profesionálneho hľadiska. Posledným a nemenej dôležitým faktorom pre architektov je mestská vybavenosť.

Kvalitu života v Žilinskom kraji, hodnotenú na škále od 1 do 10 (10 je najlepšie) ohodnotili respondenti priemerne na úrovni **7,13**, čo predstavuje nadpriemernú spokojnosť s tzv. „mäkkými faktormi“, ktoré Žilinský kraj poskytuje. Stále však existuje priestor na rozvoj niektorých aspektov, najmä čo sa týka mestskej vybavenosti.

Najčastejšie vyzdvihované **atribúty kvality života** v Žilinskom kraji, ktoré sú dôležité pre osobný život respondentov sú najmä príroda, zvlášť horské prostredie, poskytujúce široké možnosti športového a rekreačného využitia, blízkosť rodiny a priateľov, výhodná poloha regiónu, a tiež dopravná infraštruktúra.

Spolupráca firiem

Architekti musia byť v úzkej spolupráci s mnohými subjektmi z príbuzných odvetví, a tak je dôležité aby boli tieto subjekty lokalizované v ich blízkosti. Subjekty, s ktorými architekti najčastejšie spolupracujú sú najmä úrady štátnej správy, samosprávne organizácie, profesisti (projektanti odborných profesií), dodávatelia interiérového nábytku a vybavenia, remeselníci a dodávatelia stavebných materiálov. Väčšina subjektov, s ktorými architekti spolupracujú, pochádzajú zo Žilinského kraja. Architekti čerpajú svoje námety a inšpiráciu pre svoju kreatívnu tvorbu z niekoľkých zdrojov. Najčastejšie uvádzané boli konzultácie s ich zákazníkmi, kedy sa architekt snaží prispôbiť svoj návrh predstavám a potrebám zákazníka; sledovanie aktuálnych trendov v architektúre prostredníctvom internetu, odborných časopisov a kníh; študijné cesty po Slovensku a v zahraničí; návštevy veľtrhov a výstav venovaných architektúre; a v neposlednom rade konzultácie s kreatívcami a ďalšími architektmi.

Takmer všetci respondenti uviedli, že sú členmi Slovenskej komory architektov (SKA), ktorá zabezpečuje autorizáciu a reguláciu povolania Architekt a povolania Krajinný architekt a vykonáva etický a odborný dohľad nad výkonom ich povolania. Druhým najčastejšie uvádzaným profesijným združením bol Spolok architektov Slovenska (SAS). Jedná sa o dobrovoľné, spoločenské, kultúrno-umelecké združenie architektov a priaznivcov architektúry. Jeho prvotným cieľom je popularizovať architektúru, rozširovať architektonickú osvetu vo verejnosti a podieľať sa na tvorbe celostvej architektonickej kultúry. Medzi ďalšie spomínané združenia patrili napríklad Cech architektov Ružomberok a Združenie urbanistov a územných plánovačov.

Vplyv národnej a regionálnej politiky na vývoj odvetvia

Odvetvie architektonických činností je viazané na viaceré legislatívne úpravy, medzi ktoré patrí napr. Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (Stavebný zákon), Zákon 132/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch, Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky 532/2002, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie a pod.

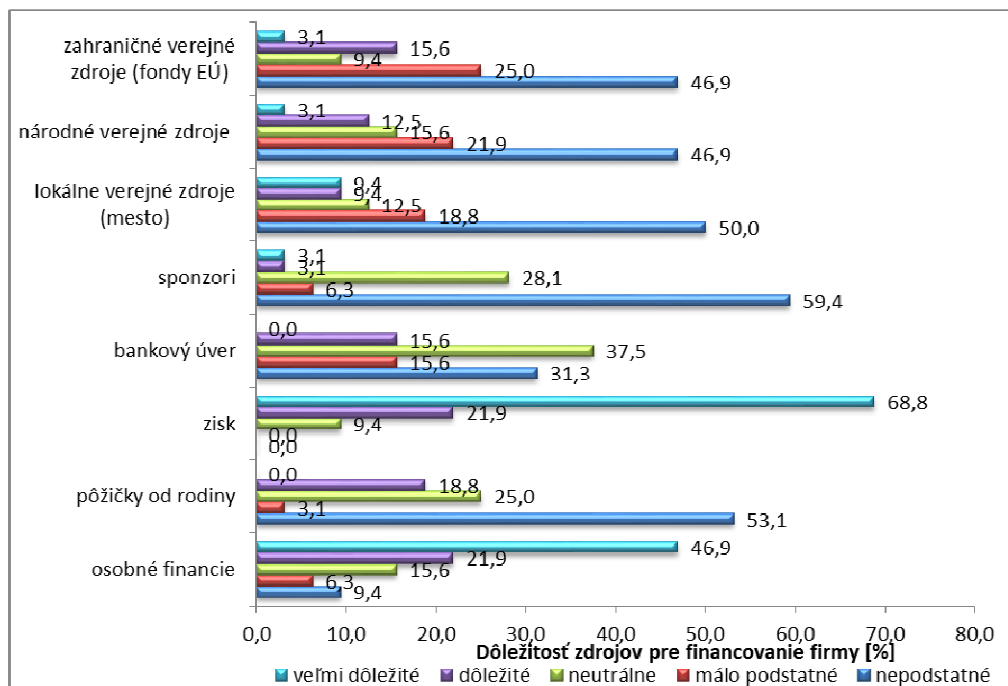
V predmetnej legislatíve je možné identifikovať určité nezrovnalosti, napr. spočívajúce v stanovení minimálnych požiadaviek na architektonické vzdelanie. Ďalšiu nezrovnalosť obsahuje legislatíva zameraná na oblasť projektovania týkajúca sa predpokladov získania autorizačných osvedčení a pečiatok.

V oblasti rozvoja architektonických činností, ako jedného z kreatívnych odvetví, sa javí ako výrazná bariéra aj v problematike uplatňovania autorských práv k architektonickému dielu.

Regionálna politika v oblasti rozvoja kreatívneho odvetvia – architektonických činností spočíva predovšetkým v podpore územného plánovania pre obce, mestá, regióny, ktoré majú nedostatok financií na vypracovanie územných plánov. V rámci Žilinského kraja existuje silná väzba na činnosť tohto odvetvia, ktorú prezentujú: Územný plán VÚC Žilinského kraja, Urbanistická štúdia Slovensko - českého prihraničného územia, Územný generel cestovného ruchu Žilinského kraja, Urbanistická štúdia LIVEPLAN (Turčianske Teplice, Rakša, Háj, Čremošné, Dubové).

Zdroje financovania

Respondentmi posúdená dôležitosť zdrojov pre financovanie firmy je obsahom Obrázku 3.

Obrázok 3 Dôležitosť zdrojov pre financovanie firmy. (Zdroj: spracovanie na základe výsledkov výskumu).

V rámci uskutočnenej výskumnej aktivity bolo zistené, že respondenti financujú svoje aktivity v maximálnej miere z vlastných zdrojov a **zo zdrojov vytvorených z vlastnej činnosti (70%)**. Ostatní respondenti uvádzali ako zdroj financovania napr. **vklady spoločnosti (3%), úver (3%) a leasing (1%)**. Iba jeden respondent, ktorý je zamestnancom Mestského úradu v Žiline a pracuje na Útvare hlavného architekta uviedol ako zdroje financovania **rozpočet mesta Žilina**.

Problémy a bariéry podnikania v oblasti architektonických činností

Medzi najčastejšie problémy, ktorým podnikatelia v oblasti architektonických činností musia čeliť, podľa výsledkov výskumnej aktivity, patria:

- nedostatočná legislatíva (zastaraný stavebný zákon, zákon o verejnom obstarávaní) a ochrana duševného vlastníctva, nejednotný výklad legislatívy zo strany štátnej správy (dokonca existencia rozdielnosti vo výkladoch legislatívy v rámci regiónov/okresov);

- zlá finančná disciplína klientov a následne nízka vymožitelnosť pohľadávok;
- stále vyššia administratívna a finančná náročnosť (zložitý vybavovanie na úradoch, vysoké poplatky), klientelizmus a protekcionizmus vo verejnej správe a samospráve (netransparentné pridelenie verejných zákaziek - kritériami je cena a nie kvalita návrhu), nekompetentnosť úradníkov vo verejnej správe a samospráve;
- nedostatočné ocenenie duševnej práce a skúseností architektov zo strany klientov;
- slabá podpora štátu pri vzniku nových stavieb, skôr sa jedná o rekonštrukcie alebo dostavby;
- neexistujúca regulácia v oblasti počtu absolventov – architektov a stavebných inžinierov (trh ich toľko nepotrebuje) a naopak v oblasti urbanizmu je nedostatok kvalifikovanej sily;
- nedostatok financií u investorov (jedná sa hlavne o stavby rezidenčné, kultúrne, športové, nie priemyselné);
- neustále „podliezanie“ cien v rámci komunity projektantov.

3 Záver

Výsledky výskumnej aktivity poukázali na nutnosť podpory tohto kreatívneho odvetvia nielen na regionálnej úrovni, ale aj na úrovni národnej a miestnej. Respondenti uviedli, že štátu je možné priradiť úlohu legislatívnej podpory, a to vo väzbe na už vyššie uvedené problémy vo vymožitelnosti autorských práv a celkove kvality legislatívy, ktorá sa týka predmetnej oblasti. V názoroch respondentov sa objavili aj nasledujúce návrhy odporúčaní na národnej úrovni:

- uskutočňovať prísnejšiu kontrolu kvality vzdelávania architektov a stavebných inžinierov pre dosiahnutie vyššej kvality absolventov tohto štúdia;
- upraviť legislatívu, ktorá sa týka práce architektov smerom k uľahčeniu vybavenia a zníženiu množstva povolení nutných k jednotlivým stupňom projektu pri tvorbe architektonického diela;
- decentralizovať investície do stavebníctva a tým podporiť rast stavebnej činnosti v Slovenskej republike;
- poskytovať dotácie na úrovni mikropôžičiek, uľahčiť proces vybavovania úverov na stavebné aktivity;
- zvýšiť povedomie o dôležitosti profesie architekta a o hodnote duševnej práce vo všeobecnosti;
- legislatívne zakotviť presné požiadavky a podmienky pri územnom konaní a stavebnom konaní (zníženie možnosti korupcie a obštrukcií);
- vo verejnom obstarávaní nenastavovať ako jediné kritérium cenu (zákon umožňuje aj iné kritériá – napr. kvalitu, hospodárnosť, originalitu riešenia a pod.);
- legislatívne podporiť a umožniť vytvorenie tzv. „stavebnej polície“;
- zjednodušiť (napr. nepožadovať LV snímky z mapy stále „čerstvé“ (do 3 mesiacov), pokiaľ si vie úrad overiť aktuálnosť na oficiálnych internetových stránkach; nepodmieňovať vlastné stanovisko a vyjadrenie inými stanoviskami a vyjadreniami), sprehľadniť a skvalitniť stavebný zákon, daňové zákony, zákon o verejnom obstarávaní, zabezpečiť ich jednotný výklad a dohľad nad riadnym dodržiavaním týchto zákonov.

Respondenti prejavili aj názory na podporu tohto kreatívneho odvetvia na **lokálnej úrovni**, pričom úlohu miest/obcí vidia v **organizačnej podpore** tohto odvetvia a to v podobe:

- zvýšenia počtu investičných aktivít v oblasti verejných priestorov, príprave nových rozvojových lokalít;
- zjednodušenia a zrýchlenia správneho konania na stavebných úradoch – zefektívnenie práce, dodržiavanie zákonných termínov na vydávanie rozhodnutí;

- vypisovania transparentných súťaží na projekty a práce súvisiace s verejným/mestským priestorom a stavbami.

Regionálna podpora, prostredníctvom VÚC, má na základe vyjadrenia sa respondentov charakter **systemovej – koncepcnej podpory** prostredníctvom:

- podpory územného plánovania pre obce, mestá, regióny, ktoré majú nedostatok financií na vypravovanie územných plánov;
- podpory rozvoja lokálnych aktivít a budovania jedinečnosti regiónu;
- efektívnej kontroly dodržiavania zákona zo strany podriadených inštitúcií;
- zintenzívnenia spolupráce so susednými VÚC a vytvárania možností pre spoločné projekty medzi regiónmi;
- usporiadania architektonických súťaží a súťaží na projektové práce.

Na základe vykonaného prieskumu a analýzy odvetvia v rámci ŽSK možno konštatovať, že pri architektonických činnostiach ako súčasť kreatívneho priemyslu v SR:

- neboli identifikované zásadné zmeny vo faktoroch lokalizácie. Subjekty rozvíjajú svoju činnosť vo väzbe na svojich zákazníkov a teda lokalizujú sa v miestach hospodárskej činnosti, v prirodzených centrách regiónu,
- v odvetví architektonických činností pôsobia subjekty malé, dominantne založené na osobe architekta a jeho rozhodnutí o lokalizácii firmy a jej smerovaní,
- architektonické činnosti bezprostredne využívajú služby ďalších subjektov v na trhu – statikov a stavebných inžinierov, projektantov špeciálnych sietí, zariadení apod., prípadne urbanistov. V spojení s ich prácou vzniká výsledný architektonický návrh a projektová dokumentácia. Následne aj autorský dozor pri realizácii diela je právom architekta,
- vznik a lokalizácia firmy zaoberajúcej sa architektonickými činnosťami vyžaduje vzdelanú, vyškolenú pracovnú silu disponujúcu nielen invenciou, ale aj príslušnými oprávneniami, ktoré vychádzajú z regulačných opatrení štátu a zoskupení architektov.

V súčasnosti je ďalší rozvoj podnikania v oblasti architektonických činností viazaný na konsolidáciu stavebného sektora ako celku.

Grantová podpora

Príspevok vznikol za podpory grantového projektu: APVV-0101-10- Kreatívna ekonomika-národohospodárske a regionálne podmienky a stimuly.

Literatúra

Žilinský samosprávny kraj. [online]. [s.a.]. [Citované 2013-12-05]. Dostupné na: <http://www.regionzilina.sk/files/odbory/zahranicne-vztahy/on-line-kniznica/oizv/brozura_zsk_2013_nahlad.pdf>.

Kolektív autorov: ŽILINA príbehy jedného mesta. MESTO Žilina: 2012. ISBN 978-80-89401-92-5

Mesto Martin: Kultúrne pamiatky. [online]. [s.a.]. [Citované 2013-12-05]. Dostupné na: <<http://www.martin.sk/finale/?s=pamiatky>>.

Ružomberok – História mesta. [online]. [s.a.]. [Citované 2013-12-05]. Dostupné na: <<http://www.slovakregion.sk/predstavujeme/ruzomberok>>.

Liptovský Mikuláš - Pamiatky. [online]. [s.a.]. [Citované 2013-12-05]. Dostupné na: <http://www.mikulas.sk/_zlozka.php?zlozka=14>.

Žilina galery: Architekti v Žiline. [online]. [s.a.]. [Citované 2013-12-12]. Dostupné na: < <http://zilina-gallery.sk/index.php?/category/327>>.

Štatistický úrad Slovenskej republiky: Ekonomické a sociálne špecifiká [online]. [s.a.]. [Citované 2013-12-05]. Dostupné na: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=634>>.

Štatistický úrad SR: Správa o ekonomickom vývoji v Žilinskom kraji za rok 2012. [online]. [s.a.]. [Citované 2013-12-05]. Dostupné na: http://portal.statistics.sk/files/KrajskeSpravy/ZA/E_publicacia/info2012/4/informativna-sprava-rok-2012.pdf.

Buček, M. - Rehák, Š. - Tvrdoň, J. (2010): Regionálna ekonómia a politika. IURA Edition, Bratislava, [ISBN 978-80-8078-362-4].

Samson, Š., Byrtus, J., Hudec, O., Naďová, M.: Regionálna ekonomika, EkF, TU v Košiciach, 2002. Kapitola Lokalizačná teória regionálnej politiky.